VÅRDENS ORGANISATION OCH STYRNING

PCF-utbildning 17-18 oktober 2026

Hur styrs sjukvården i Sverige – wikipedia.org

I det svenska sjukvårdssystemet är ansvaret för hälso- och sjukvården delat mellan staten, regionerna och kommunerna. Hälso- och sjukvården regleras i hälso- och sjukvårdslagen (HSL), men inom en rad områden finns speciallagstiftning som, tillsammans med Socialstyrelsens föreskrifter, är styrande för verksamheten.

MUSTASCHKAMPEN

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSLAGEN 2017:30

Innehåll

- Inledande bestämmelser
- Mål för hälso- och sjukvården
- Krav på hälso- och sjukvården
- Regionernas hälso- och sjukvård
- Rikssjukvård
- Personal
- Kommunernas hälso- och sjukvård
- Forskning

MUSTASCHKAMPEN

PATIENTLAGEN 2014:821 INNEBÄR BLAND ANNAT FÖLJANDE

- Patienten ska ges möjlighet att välja utförare av offentligt finansierad primärvård och öppen specialiserad vård i hela landet.
- Informationsplikten gentemot patienten förtydligas.
- Det klargörs att hälso- och sjukvård som huvudregel inte får ges utan patientens samtycke.
- Patientens möjlighet att få en ny medicinsk bedömning utvidgas

MUSTASCHKAMPEN

TILLGÄNGLIGHET

- Vården skall vara lättillgänglig
- Snarast få en medicinsk bedömning
- Vårdgarantin, nästa bild
- Om vårdgarantin inte uppfylls – få vård i annan region utan extra kostnad

MUSTASCHKAMPEN

Vårdgarantin beskriver hur länge du som längst ska behöva vänta på att få vård. Tidsgränserna kan vara kortare i en del regioner.

INFORMATION

- Om ditt hälsotillstånd
- Om vilka metoder som finns för undersökning, vård och behandling
- Om vilka hjälpmedel som finns
- Om när du kan förvänta dig att få vård
- Om vad behandlingen och vården förväntas resultera i
- Om vilka risker för komplikationer och biverkan som finns
- Om hur eftervården går till
- Om förebyggande metoder

MUSTASCHKAMPEN

INFORMATION, forts.

- Om möjligheten att välja behandlingsalternativ, fast läkarkontakt samt vårdgivare och utförare
- Möjligheten att få en ny medicinsk bedömning och en fast vårdkontakt
- Om vårdgarantin
- Om möjligheten att hos Försäkringskassan få upplysningar om vård i ett annat EES-land eller i Schweiz

MUSTASCHKAMPEN

NY MEDICINSK BEDÖMNING

- Vid livshotande eller särskilt allvarlig sjukdom eller skada ska patienten få en ny medicinsk bedömning.
- Läkaren som har hand om patienten ska medverka till att en ny bedömning görs inom eller utom den egna regionen
- OK att få bedömningen inom annan region på samma villkor som de boende där.
- Betalda resor och uppehälle om hemsjukvården medverkar till bedömning i annan region.
- Om du själv söker ny medicinsk bedömning i annan region får du betala själv.

MUSTASCHKAMPEN

VAL AV UTFÖRARE

En patient som omfattas av en regions ansvar för hälso- och sjukvård ska inom eller utom denna region få möjlighet att välja utförare av offentligt finansierad öppen vård.

MUSTASCHKAMPEN

VÄLJA ÖPPENVÅRD I HELA LANDET

Du omfattas inte av vårdregionens vårdgaranti

Du måste följa hemregionens remisskrav

I övrigt samma villkor som vårdregionens egna invånare

OK att lista sig i annan region

Få ny medicinsk bedömning

Du kan välja samtliga behandlingsalternativ i öppen vård

Du kan välja fast läkar- och vårdkontakt

MUSTASCHKAMPEN

DINA MEDICINSKA BEHOV AVGÖR

När du väljer vård i en annan region är det dina medicinska behov som avgör när du får vård.

Läkaren avgör dina medicinska behov

Du betalar samma patientavgift.

Du betalar själv resor och uppehälle.

Du omfattas inte av vårdgarantin.

MUSTASCHKAMPEN

LÄKEMEDEL

Vårdregionens läkemedelslista gäller, vilket torde innebära att om läkemedel X finns på listan så kan du få det.

Var du hämtar ut läkemedlet spelar ingen roll.

När du träffar din ordinarie läkare på hemmaplan kan byte ske till annat läkemedel eller så får du fortsätta med det läkemedel vårdregionen skrev ut.

MUSTASCHKAMPEN

SLUTENVÅRD DÅ?

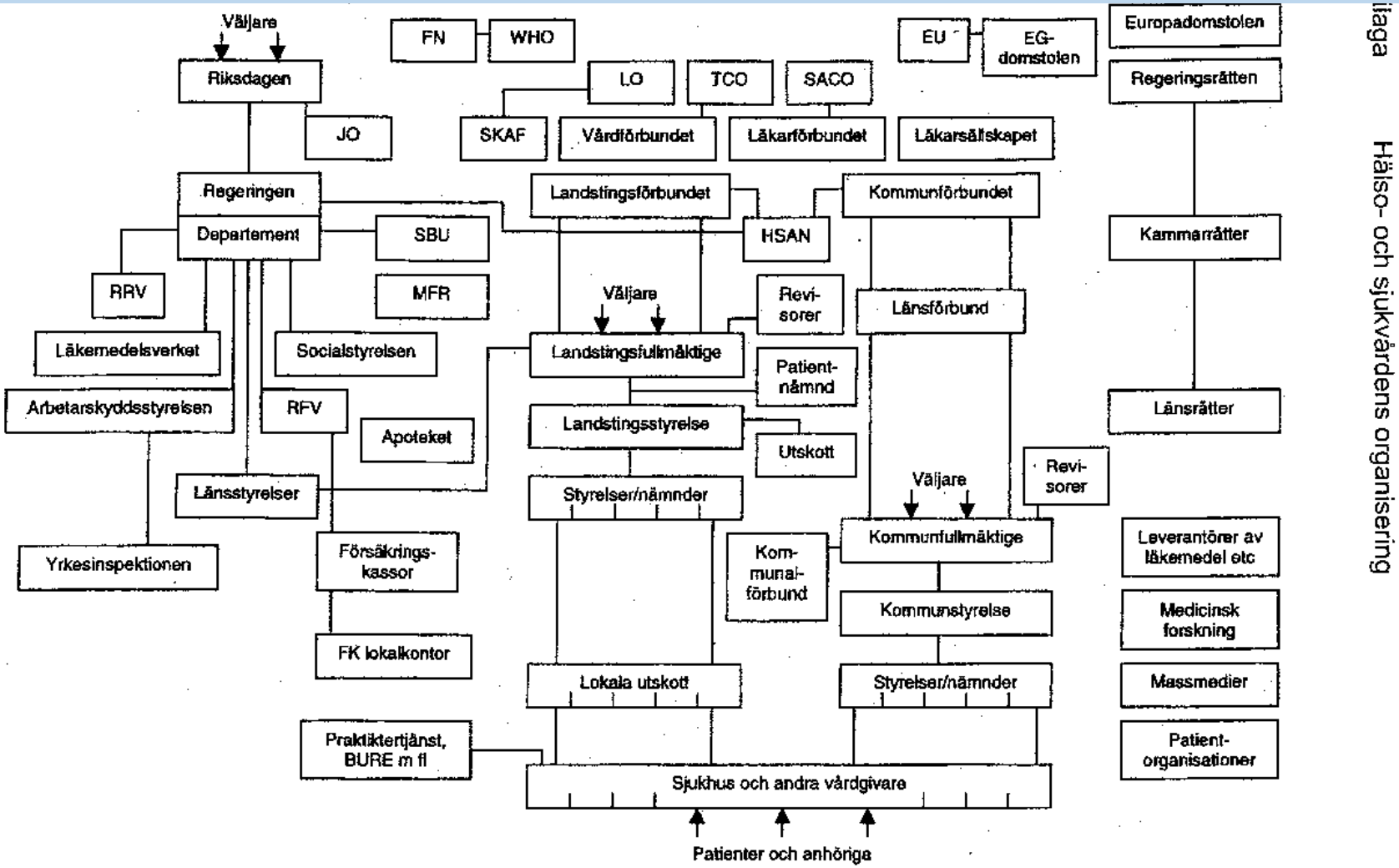
Inget nytt, vilket innebär godkännande från hemregionen.

Men du kanske har en försäkring eller funderar på utlandsvård!

MUSTASCHKAMPEN

Många är det som styr och ställer!

Calles bild från Lyftet IV

FIGUR 4.2. *Den svenska hälso- och sjukvårdens organisering (förenklad skiss).*

Källa: Ekonomirådets rapport 2000, *Politisk makt med oklart ansvar*, sid 89

Hälso- och sjukvårdens organisering

MUSTASCHKAMPEN

Många är det som styr och ställer!

SVERIGES RIKSDAG

vård- och omsorgsanalys

EUROPEAN MEDICINES AGENCY
SCIENCE MEDICINES HEALTH

Sveriges Kommuner och Regioner

Socialstyrelsen

TLV TANDVÅRDS- OCH LÄKEMEDELSFÖRMÅNSVERKET

LÄKEMEDELSVERKET
SWEDISH MEDICAL PRODUCTS AGENCY

Rådet
från NT-rådet

SBU
STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING

REGIONALA CANCERCENTRUM I SAMVERKAN

Nationellt vårdprogram prostatacancer

NPCR Nationella prostatacancerregistret

Inspektionen för vård och omsorg

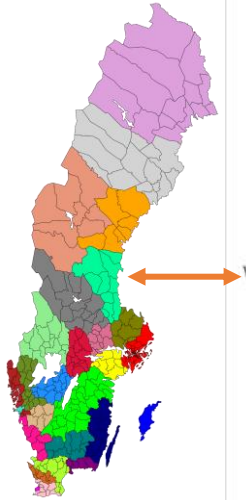
Försäkringskassan

FACKEN

21

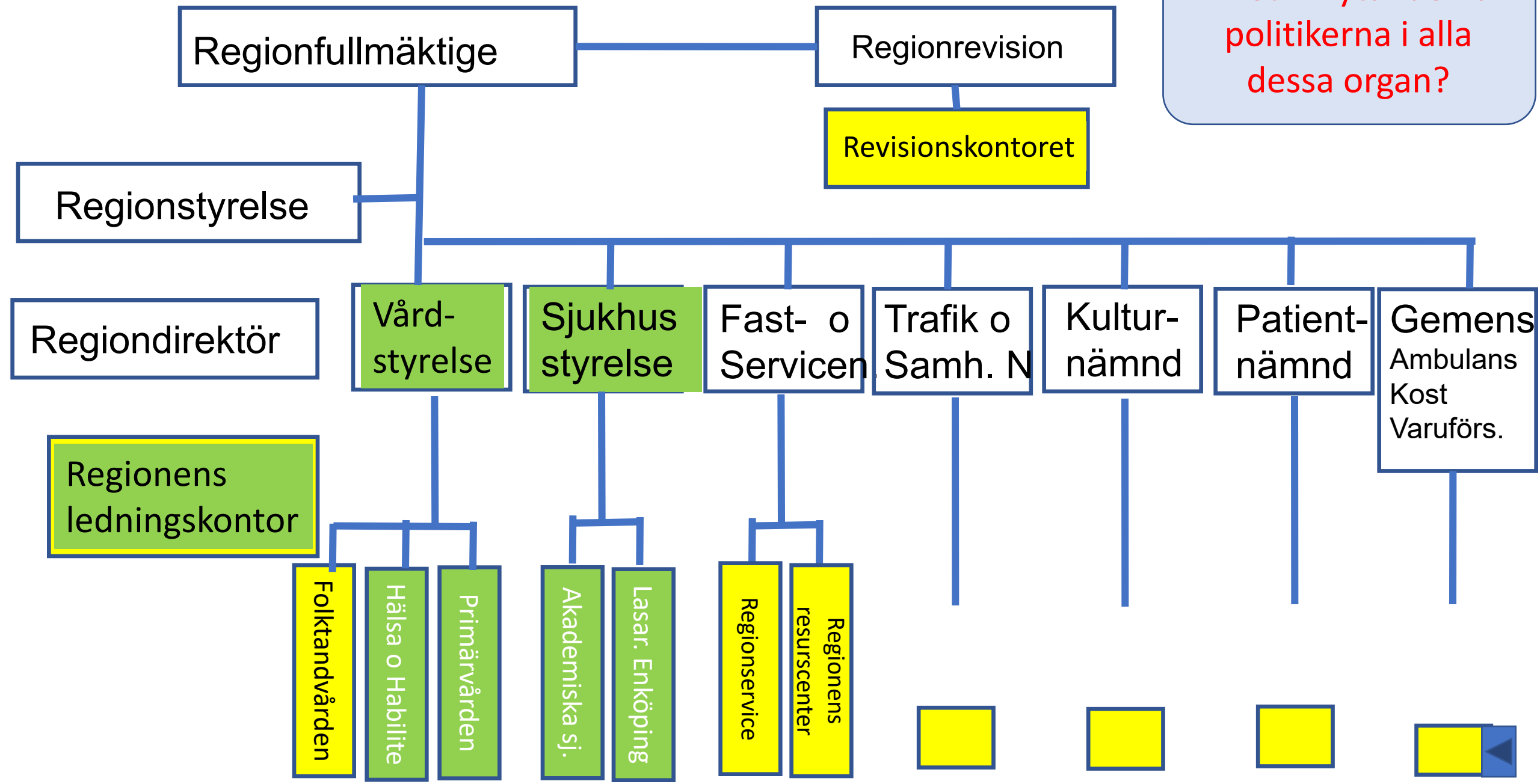

290

MUSTASCHKAMPEN

Tjänstemannaorganisation

Vilket inflytande har politikerna i alla dessa organ?

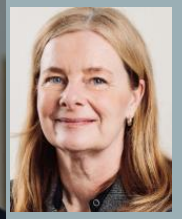
REGION UPPSALA

18 DIREKTÖRER I KONCERNLEDNINGEN

14 REGIONRÅD PÅ POLITISKA SIDAN

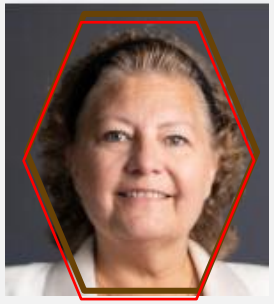

På ledningskontoret
jobbar drygt 800 anställda!

HAR STATEN INFLYTANDE PÅ SJUKVÅRDEN?

SVERIGES RIKSDAG

- Ja, men synnerligen begränsat!
- Staten kan i stort styra endast
  - via uppdrag till myndigheter
  - via överenskommelser med SKR

.

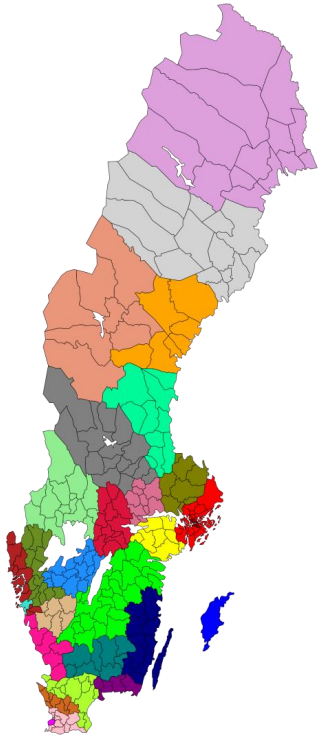
HSL, Kap 7, §5.
”Den myndighet som regeringen bestämmer beslutar vilken hälso- och sjukvård som ska utgöra nationell högspecialiserad vård och på hur många enheter sådan vård ska bedrivas.”

- Överenskommelserna handlar i regel om pengar
- Regionerna vill inte ha uppdrag av typen ”om ni fixar det här så får ni en säck pengar”.
- Bra exempel – ”Kortare väntetider i cancervården”.
- Regionerna vill ha en säck med pengar men inga krav.

MUSTASCHKAMPEN

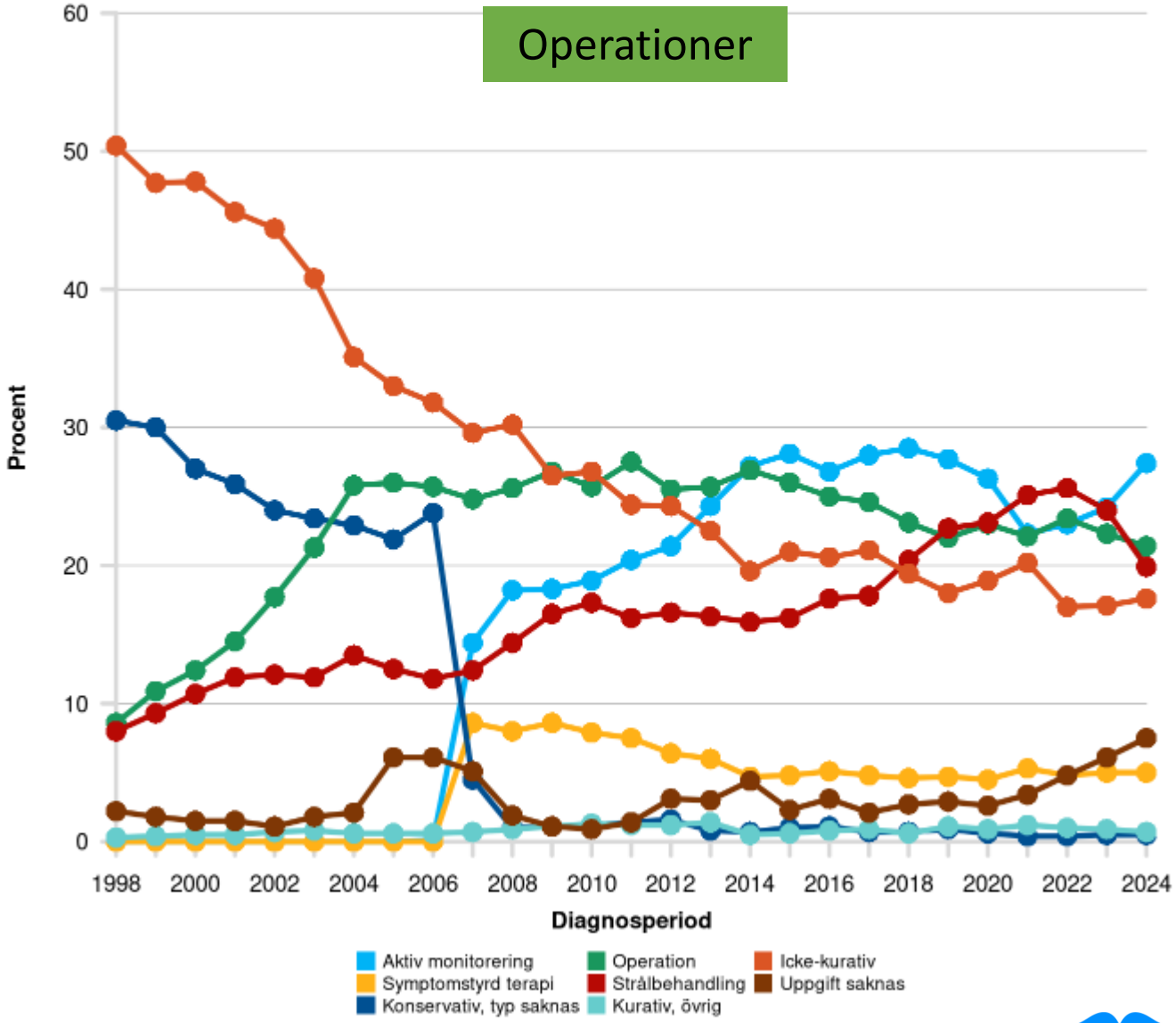
Strålbehandling

Operationer

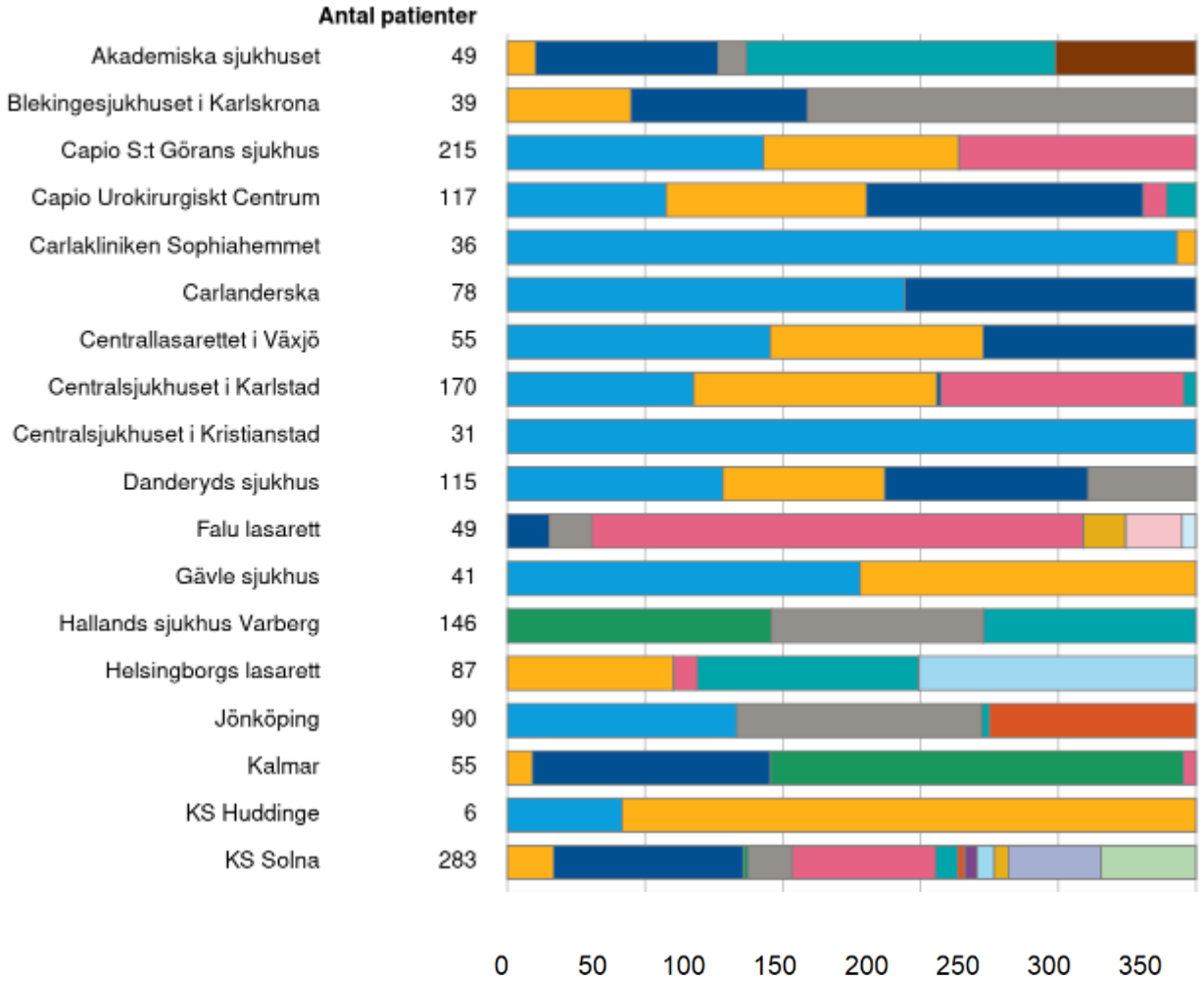
ANTAL OPERATIONER HAR PLANAT UT, ANTAL STRÅLBEHAND-LINGAR HAR ÖKAT LIKSOM ANTAL ROBOTAR.

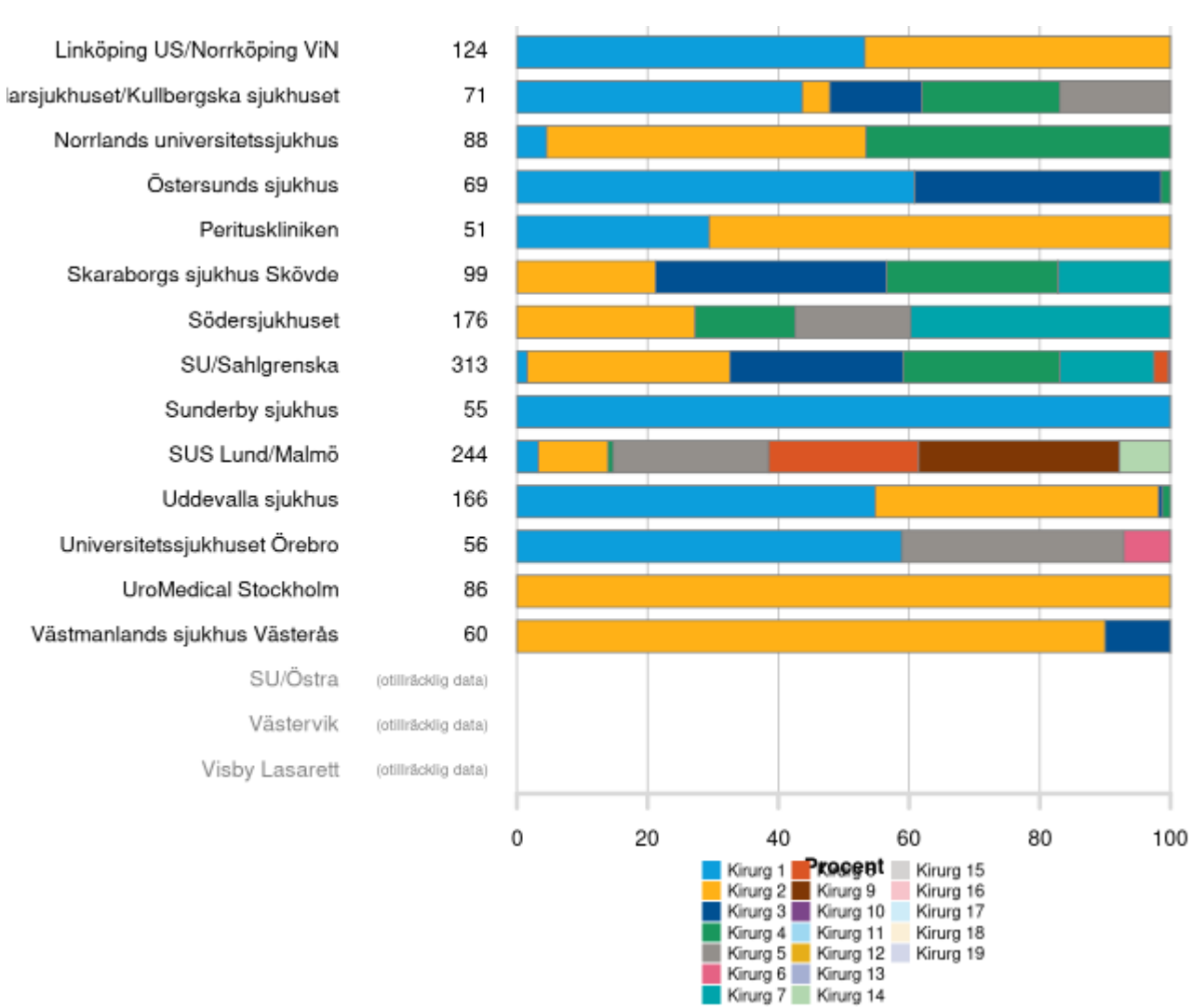
MEN VAD HAR DET MED REGIONERNAS SJÄVBESTÄM-MANDE ATT GÖRA?

MUSTASCHKAMPEN

ANTAL PROSTATACANCEROPERATIONER PER KIRURG

Operationsår: 2025

Varje färg motsvarar en operatör.

MUSTASCHKAMPEN

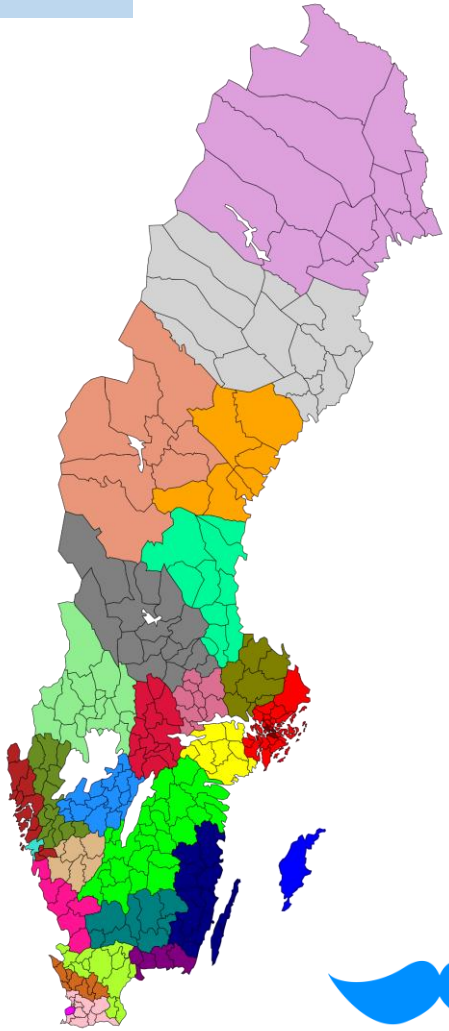
ANTAL OPERATIONER HAR PLANAT UT, ANTAL STRÅLBEHANDLINGAR HAR ÖKAT LIKSOM ANTAL ROBOTAR. MEN VAD HAR DET MED REGIONERNAS SJÄVBESTÄMMANDE ATT GÖRA?

Antal operationer 2024: 2303
Antal operatörer 2024: 134
Antal robotar: 40-50

Det berättigade kravet från förbundet är att varje operatör skall medverka vid/utföra minst **50** operationer per år.

Slutsats – antal patienter räcker inte till!

Eller snarare – det är för många som opererar!!!

MUSTASCHKAMPEN

VAD ÄR SKR?

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är en arbetsgivarorganisation för alla Sveriges kommuner och regioner. Det gör förbundet till Sveriges största arbetsgivarorganisation. Förbundet driver medlemmarnas intressen och erbjuder dem stöd och professionell rådgivning inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Uppdraget är att ge kommuner och regioner bättre förutsättningar för lokalt och regionalt självstyre.

MUSTASCHKAMPEN

SKR – EXEMPEL PÅ RAPPORTER OCH SKRIFTER INOM SJUKVÅRD

Sveriges Kommuner och Regioner

- *Specialiserad vård i hemmet*. 2022-06-20
- *Ett steg till*. 2022-06-01. Om patientkontrakt
- *God och nära vård – årsrapport 2021*. 2022-04-24
- *Nationella kvalitetsregister – en möjlig kunskapskälla för socialtjänsten*. 2022-04-30
- *Kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa genom livet*. 2022-04-08
- *Koordineringsinsatser inom hälso- och sjukvården – en kartläggning*. 2022-03-09
- *Hälso- och sjukvårdsbarometern 2021*. 2022-03-03
- *Att möta ett vårdbehov som varierar över tid*. 2021-09-08

Jag sökte 17/10 -26 på ”Prostatacancer” under ”Rapporter och skrifter”– inte ett enda napp sen 2009!

MUSTASCHKAMPEN

REGIONERNAS SAMVERKANSMODELL FÖR LÄKEMEDEL

Sveriges Kommuner och Regioner

Regionerna arbetar i en nationell process för ordnat införande av nya läkemedel som innebär tidig förberedelse, framtagande av kunskapsunderlag, förhandling, rekommendationer och uppföljning av nya läkemedel. Genom samverkansmodellen kan också regionerna verka gemensamt som köpare och kravställare vilket kan leda till bättre läkemedelspriser och mer kostnads-effektiv läkemedelsanvändning

MUSTASCHKAMPEN

NT-RÅDET

- Rådet för nya terapier, NT-rådet, är en expertgrupp med representanter för Sveriges regioner.

- NT-rådet har mandat att ge rekommendationer till landets regioner om användning av vissa nya läkemedel, oftast sådana som används på sjukhus.

- Målsättningen är en rättvis, jämlik och ändamålsenlig läkemedels-användning för alla patienter i hela landet där våra gemensamma resurser används på bästa sätt.

MUSTASCHKAMPEN

TLV TANDVÅRDS- OCH LÄKEMEDELSFÖRMÅNSVERKET

TLV är en statlig myndighet som har till uppgift att på nationell nivå besluta om subvention och pris för:

- Läkemedel
- Förbrukningsartiklar
- Tandvårdsbehandlingar

- Dessutom ansvarar TLV för:
- Apotekens handelsmarginal, dvs skillnaden mellan apotekets inköpspris och utförsäljningspris
- Regler för utbyte av läkemedel
- Tillsyn av läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet för att utvärdera om de ska få ha kvar sin subvention eller om användandet ska ges en begränsning

MUSTASCHKAMPEN

VAD ÄR OCH GÖR SOCIALSTYRELSEN?

- Socialstyrelsen är en nationell myndighet under Socialdepartementet och arbetar för allas lika tillgång till en god hälsa, vård och omsorg.
- Socialstyrelsen tar fram och förmedlar kunskap till vården och omsorgen och riktar sig mot:
  - Politiker och tjänstemän i kommuner och landsting
  - Vård- och omsorgsgivare och deras personal
  - Patient- och brukarorganisation
- Exempel på vad Socialstyrelsen arbetar med:
  - Nationella riktlinjer
  - Rekommendationer
  - Statistik
  - Utvärderingar och uppföljningar

39 träffar den 17/10 -26 om man söker på ”prostatacancer”

Årliga rapporter. Statistikdatabas att använda själv

Exempelvis angående screening 2018

1800 finns! Ett exempel – ”Utvärdering av screeningprogram”

MUSTASCHKAMPEN

Inspektionen för vård och omsorg

IVO, som startades 2013, är en statlig myndighet som sorterar under socialdepartementet. IVO bedriver tillståndsprövning av privata omsorgsverksamheter och tillsyn över vård- och omsorgsverksamheter.

IVO ansvarar för tillsyn över hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvårdspersonal, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Myndigheten ansvarar också för viss tillståndsprövning.

Inga träffar på
”Prostatacancer”
17/10 -26

MUSTASCHKAMPEN

▶ vård- och omsorgsanalys

Myndigheten för Vårdanalys har till uppgift att ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom:

- **Hälso- och sjukvård**
- **Tandvård**
- **Verksamheter i gränssnittet mellan vård och omsorg**

I uppdraget ingår att analysera hur vården och omsorgen fungerar samt granska hur effektiva statens åtaganden och verksamheter är på området

Vårdanalys ska också bistå regeringen med underlag och rekommendationer för effektivisering av statlig verksamhet och styrning

I Vårdanalys uppdrag ingår även att bedriva omvärldsbevakning och genomföra internationella jämförelser

MUSTASCHKAMPEN

▶ vård- och omsorgsanalys

7 träffar den 17/10 -26 när man söker på ”prostatacancer”. Några exempel.

MUSTASCHKAMPEN

STATENS BEREDNING FÖR MEDICINSK OCH SOCIAL UTVÄRDERING

SBU har regeringens uppdrag att utvärdera vårdens metoder (etablerade och nya) ur ett samlat medicinskt, ekonomiskt, etiskt och socialt perspektiv

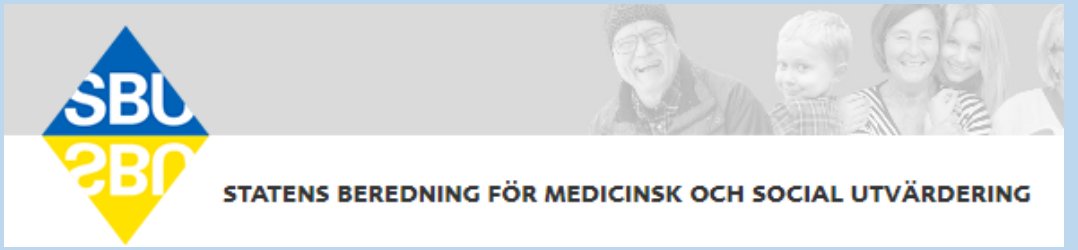
- Är metoden effektiv och säker?
- Ger åtgärderna mesta möjliga nytta för pengarna?

SBU's utvärderingar är så kallade systematiska litteraturöversikter, som bygger på publicerad forskning och följer en väl genomarbetad och noggrann metod

- Till exempel kan en SBU-rapport vara en viktig kunskapskälla för andra beslutande myndigheter som Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och TLV
- Specialistföreningar för olika vårdyrken och även vårdinstitutioner som vårdcentraler kan använda resultaten som grund eller stöd för sitt eget riktlinjearbete

MUSTASCHKAMPEN

SJU TRÄFFAR - PROSTATACANCER

- Tilläggsmetoder till PSA-test för diagnostik av prostatacancer.
- Vetenskaplig evidens för bilddiagnostik med magnetresonansteknik och riktade fusionsbiopsier vid misstänkt prostatacancer, 2018.
- Användande av hydrogel spacer vid strålbehandling av prostatacancer, 2020.
- Vetenskaplig evidens för bilddiagnostik med magnetresonansteknik och riktade fusionsbiopsier vid misstänkt prostatacancer, 2020.
- Hypertermibehandling (värmebehandling) vid cancer, 2019.
- Protonstrålbehandling vid cancer hos barn och vuxna, 2021.

EUROPEAN MEDICINES AGENCY
SCIENCE MEDICINES HEALTH

- Europeiska läkemedelsmyndighetens (EMA) huvuduppgift är att skydda och främja människors och djurs hälsa genom att utvärdera och övervaka humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel.
- EMA är ansvarig för den vetenskapliga utvärderingen av läkemedel som utvecklats av läkemedelsföretag för användning inom EU

MUSTASCHKAMPEN

LÄKEMEDELSVERKET
MEDICAL PRODUCTS AGENCY

- Läkemedelsverket är en statlig myndighet under Socialdepartementet och har som uppdrag att främja den svenska folk- och djurhälsan
- Ansvarsområden innefattar att främja säkerheten, kvaliteten och tillgången av:
  - **Läkemedel**
  - **Kosmetika och hygienprodukter**
  - **Medicinteknik**
- Läkemedelsverket ger också tillstånd till och utövar tillsyn över apoteksverksamheten i Sverige

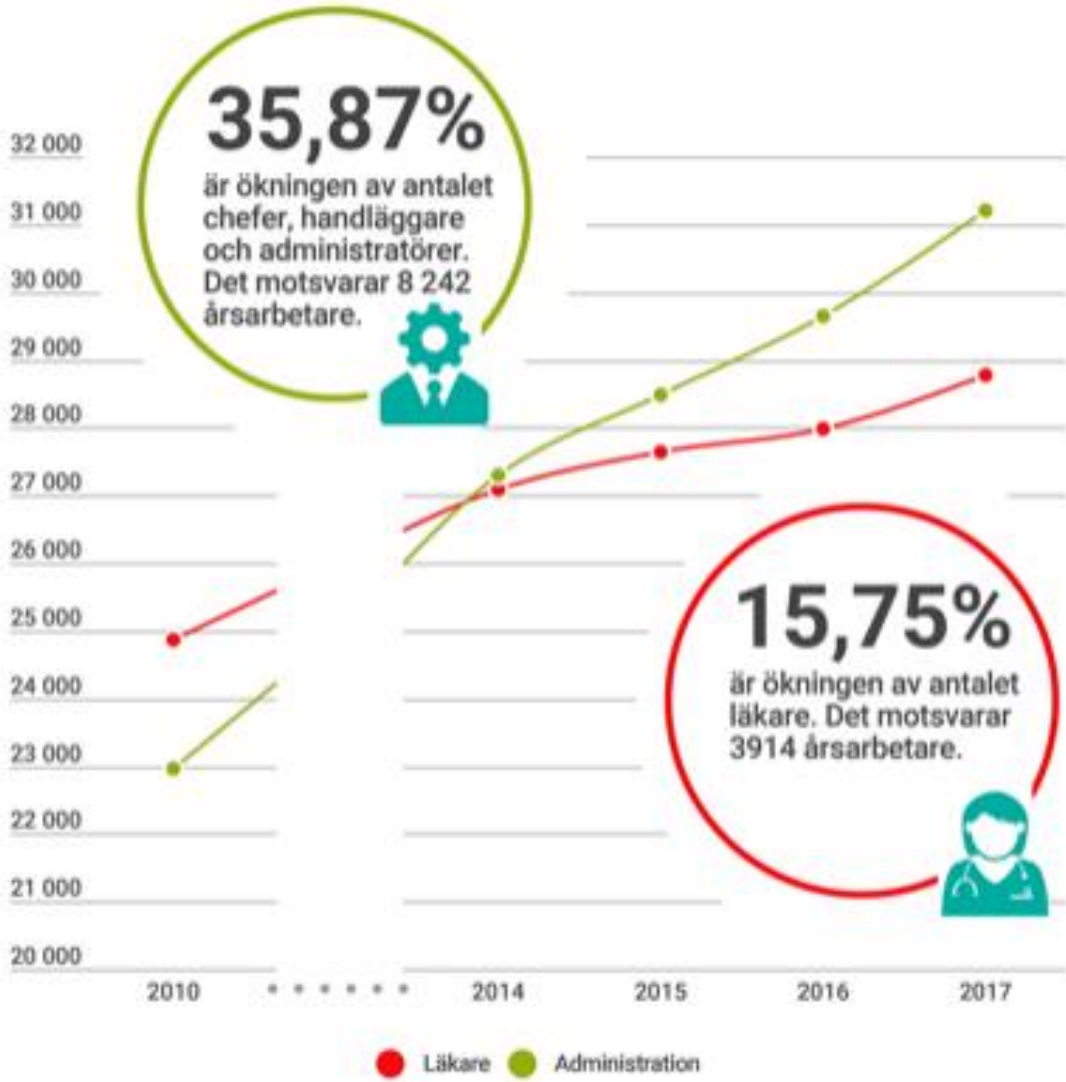
1 träff ”prostatacancer”

MUSTASCHKAMPEN

PROSTATACANCER FÖRBUNDET

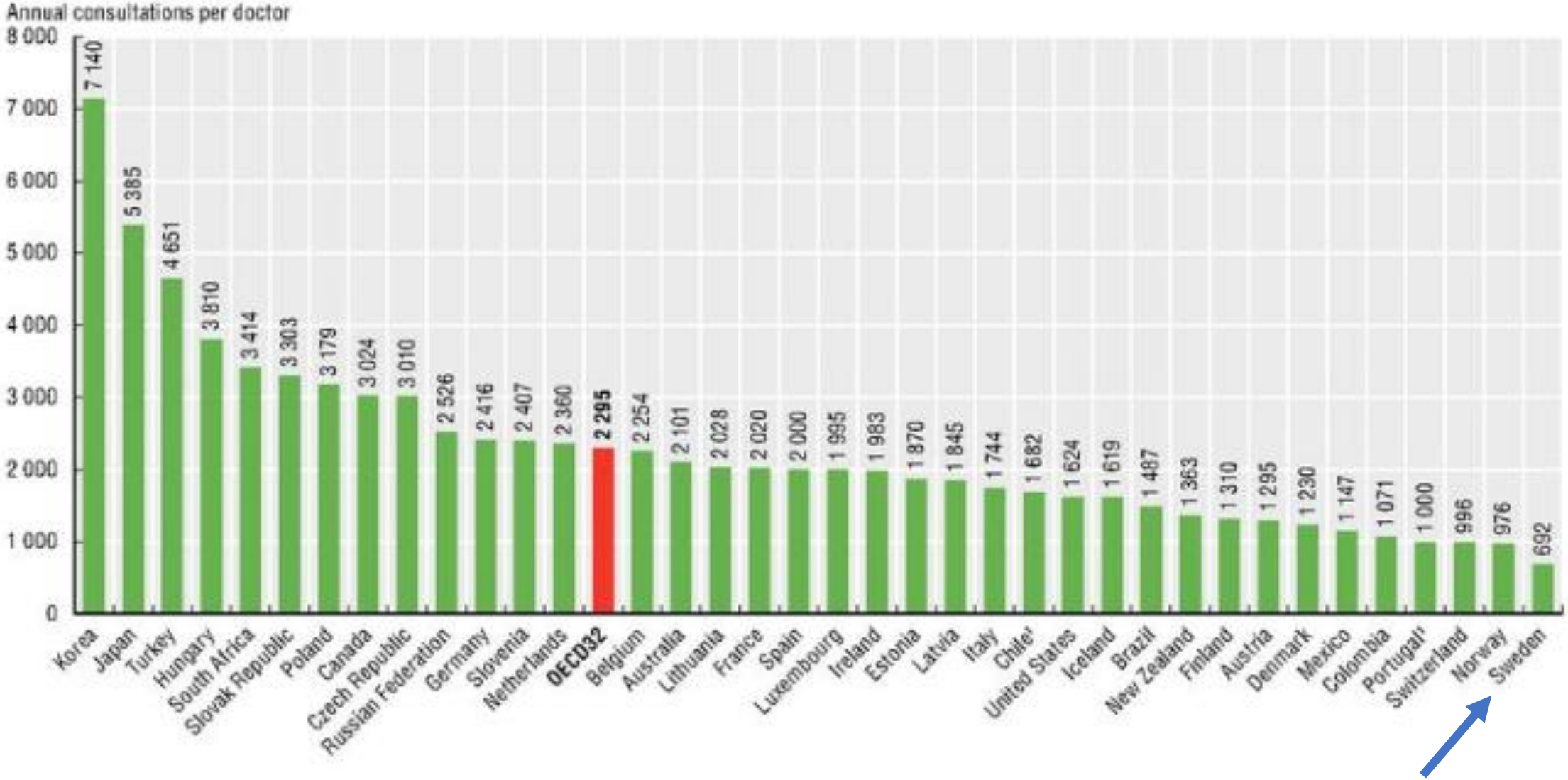
Administratörerna fler än läkarna

Under perioden 2010–2017 har antalet chefer, handläggare och administratörer ökat mer än antalet läkare i landstingsvården. Sett till antal i hela Sverige är administrationen nu större än läkarkåren.

MUSTASCHKAMPEN

9.2. Estimated number of consultations per doctor, 2015 (or nearest year)

1. In Chile and Portugal, data for the denominator include all doctors licensed to practice.

Source: OECD Health Statistics 2017.

StatLink http://dx.doi.org/10.1787/888933604

MUSTASCHKAMPEN

MUSTASCHKAMPEN